

Xalqımızın əbədi qubar yeri - Xocalı

Bu gün xalqımız 44 günlük müharibənin qələbə sevincini yaşayır. Ötən ilin sentyabrın 27-də Ermənistanın təxribatlarına cavab olaraq şanlı ordumuzun başladığı əks-hücum əməliyyatı nəticəsində otuz ilə yaxın müddətdə işğalda olan torpaqlarımız azad edildi. Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin əsgər və zabıt heyəti böyük şücaətlər göstərərək düşmən ordusunu darmadağın etdi və ermənilər biabırçı kapitulyasiya bəyanatına imza atmağa məcbur oldular. Bu gün Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü təmin edib.

Lakin bütün bunlara baxmayaraq, ermənilərin əsrlərlə Azərbaycan torpaqlarını ələ keçirmək məqsədilə xalqımızın başına gətirdiyi vəhşilikləri heç zaman unutmamaq olmaz. Bu qansız əməllərin apogeyi olan Xocalı hadisələri isə azərbaycanlıların yaddaşına əbədiyyətə qədər həkk olunmalıdır.

Xocalı hadisəsindən 29 il ötür. Bu günlərdə ölkəmizin hər yerində müstəqil Azərbaycan tarixinə ən qanlı faciə kimi düşmüş Xo-

“Xocalı faciəsi iki yüz ilə yaxın bir müddət erməni millətçilərinin və onların havadarlarının xalqımıza qarşı apardığı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin davamı və qanlı səhifəsi idi”.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

vəl, yeni 1991-ci il oktyabrın sonundan şəhərə gedən bütün avtomobil yolları bağlanmış və Xocalı faktiki olaraq mühasirəyə alınmışdı. Bununla yanaşı, yanvarın 2-dən Xocalıya verilən elektrik enerjisi də kəsilmişdi. Beləliklə, artıq Xocalının Azərbaycanın digər bölgələri ilə bütün əlaqələri kəsilmiş, yalnız yeganə nəqliyyat vasitəsi vertolyot qalmışdı. Ancaq bir neçə ay sonra Xocalı ilə vertolyot əlaqəsi də kəsildi. Yəni, 1992-ci il yanvarın 28-də Ağdamdan Şuşaya uçan Mİ-8 vertolyotu şəhərə çatmamış, Xəlfəli kəndinin üzərində Xankəndi tərəfindən raketlə partladıldı, içərisində olan 3 nəfər heyət üzvü və 41 sərnişin həlak oldu. Bundan sonra isə Ermənistan ordusu bir-birinin ardınca yuxarı Qarabağda azərbaycanlılar yaşayan sonuncu yaşayış məntəqələrini də işğal etdilər.

erazilerimizin işğalından sonra Dağlıq Qarabağın terrorizm mənbəyinə çevrilməsi, orada narkotik maddələrin yetişdirilməsini, mədəni abidələrin məhv edilməsi faktlarının və digər faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını xarici siyasətdə mühüm vəzifələrdən biri kimi müəyyənləşdirdi. Bu məqsədlə atılan mühüm addımlardan biri erməni təcavüzü nəticəsində üzləşdiyimiz milli faciələrimize siyasi-hüquqi qiymət verilmiş oldu. Ulu öndərin təşəbbüsü ilə 1994-cü il fevralın 24-də Milli Məclis “Xocalı Soyqırımı Günü haqqında” qərar qəbul etmiş, BMT-yə, dünya dövlətlərinə bu qətləmin mahiyyətini açıqlayaraq beynəlxalq ictimaiyyəti erməni terrorizminə qarşı təsirli tədbirlər görməyə çağırmışdır. Son 28 ildə Xocalı həqiqətlərinin dünyaya tanıtılması, Ermənistanın havadarlarının dəstəyi ilə həyata keçirdiyi insanlıq əleyhinə cinayətin beynəlxalq miqyasda ifşası istiqamətində xeyli iş görülmüş, xarici dillərdə kitablar, sənədlər dərc olunmuş, Xocalı genosidi müxtəlif təşkilatlarda gündəmə gətirilmiş, bununla bağlı bir çox internet saytı yaradılmışdır. Ümummilli lider hər zaman Xocalı faciəsinə xüsusi həssaslıqla yanaşmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyev hər il faciənin ildönümündə keçirilən tədbirlərdə iştirak etmiş, Xocalı soyqırımını kədər hissi ilə xatırlamışdır. Bu faciənin Azərbaycan xalqının qan yaddaşı olduğunu dəfələrlə bəyan etmiş ulu öndər hadisələrə beynəlxalq aləmdə əsl siyasi qiymət verilməsinin zəruriliyini vurğulamış, bu məsələnin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün çox şey göstərmişdir. Faciəni xalqımızın böyük dərdi, kədəri, qəmi adlandırmış Heydər Əliyev eyni zamanda, Azərbaycanın əsrlər boyu keçdiyi mübarizə, müqavimət, milli azadlıq yolunu şanlı, uğurlu yol kimi dəyərləndirmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyevin “Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə sükut dəqiqəsi elan edilməsi haqqında” 25 fevral 1997-ci il tarixli Sərəncamı ilə hər il fevral ayının 26-da saat 17:00-da Azərbaycan Respublikasının ərazisində Xocalı soyqırımını qurbanlarının xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq sükut dəqiqəsi elan edilir. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 26 fevral 2002-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Xocalı soyqırımının 10-cu ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Bəyanatı”nda isə bəyan edilir ki, Azərbaycan dövləti mövcud imkanların hamısından yararlanaraq ərazi bütövlüyünün bərpasını təmin edəcək, Xocalı faciəsinin əsl beynəlxalq hüquqi-siyasi qiymət almasına, onun ideoloqlarının, təşkilatçıların və icraçıların layiqincə cəzalandırılmasına nail olacaqdır. Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını səfirliliklərimiz və diaspor təşkilatlarımız qarşısında vacib məsələ kimi müəyyənləşdirmişdir. Təəssüf ki, insan hüquqlarının kütləvi və kobud şəkildə pozulması ilə nəticələnmiş Xocalı soyqırımına hələ də beynəlxalq miqyasda tam hüquqi qiymət verilməmiş, ermənilərin terrorçu, işğalçı əməllərinə qarşı qəti tədbirlər görülməmişdir.

Əminəm ki, Xocalı soyqırımını törədənlərin cinayəti cəzasız qalmayacaq. Bu bizim hər birimizdən, xüsusilə də tərbiyə etdiyimiz gənc nəsildən asılıdır. Onlar əsl həqiqəti bilməli, yaddaşlarına hopdurmalı, xalqımızın tarixi düşməni tanınmalıdır. Bunu bizdən Vətən, torpaq uğrunda şəhid olanların ruhu tələb edir. Bu işdə biz ziyalıların üzərinə çox mühüm vəzifələr düşür. Tərbiyə etdiyimiz nəsil bilməlidir, hər bir xalqın tarixində elə hadisələr var ki, onlar “unudulsa-unudular” prinsipinə söykənir, xalqın, millətin tarixi yaddaşına silinməz şəkildə həkk olur, vətən təəssübkeşliyini, qarı düşməne nifrət hissini gücləndirir. Unutqanlıq milləti kütləyə çevirir, onu mənən məhv edir. Odur ki, biz gənc nəslə bu bələdan qorunmalı, Vətənə, xalqa, onun uğrunda canlarını fəda edənlərə qarşı məhəbbət, düşməne nifrət hissi ilə tərbiyə etməliyik.

İki əsrdir ki, ermənilər azərbaycanlılara qarşı bu vəhşi soyqırımı siyasətini həyata keçirir. Xocalı hadisəsindən isə artıq 29 il keçir. Ancaq təəssüf ki, bu qədər müddət keçməsinə baxmayaraq, insan hüquqlarının kütləvi və kobud şəkildə pozulması ilə nəticələnmiş Xocalı soyqırımına hələ də beynəlxalq miqyasda hüquqi qiymət verilməmişdir. İnanıram ki, bu gün güclü dövləti və İlham Əliyev kimi dünyamiqyaslı siyasətçi Prezidenti olan Azərbaycana tezliklə bu ədalətsizliyi də uğurla dəf edəcəkdir.

Məhəmmədali RZAYEV,
Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinin hakimi.

calı soyqırımının ildönümü qeyd olunur. Orta və ali məktəblərdə, səhiyyə və mədəniyyət ocaqlarında, müəssisə və təşkilatlarda 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən o şaxtılı, qarlı, ölüm dolu gecə erməni quldurlarının əzəli rus havadarları ilə birlikdə Dağlıq Qarabağın Xocalı şəhərində törətdikləri qanlı olaylar yada salınıb lənətlənir. Düşmənlərimiz nifrətlə, şəhidlərimiz ürək yanğısı və məhəbbətlə yad edilir.

Əslində bu hadisələr iblis xislətli ermənilər tərəfindən elə azğın vəhşiliklə həyata keçirilib ki, onları unutmamaq qeyri-mümkündür. Çingiz Mustafayevin çəkdiyi videokadrlardakı qaxaca dönmüş, burnu, qulaqları kəsilmiş, gözləri ovulmuş qoca, qadın cəsədlərini, üzlərində qorxu donmuş məsum körpələrin çöhrəsini yaddan çıxarmaq heç olarmı?! Əlbəttə ki, yox. Xocalı faciəsi özünə - azərbaycanlıyam deyib, damarından saf türk qanı axan hər kəsin qəlbində, şüurunda şırım açmış əbədi bir qubardır.

Bəşər tarixində dövlətlər arasında toqquşan maraqlar uğrunda saysız-hesabsız müharibələr olub. Sözsüz ki, müharibə hərbi meydanıdır və onun öz qanunları var. Döyüşlərdə düşmənin silahlı qüvvələrini məhv edib, hərbi istehkam və texnikasını dağıtmaqla strateji üstünlük əldə edilir. Aydındır ki, söhbət ancaq hərbi obyektlərin məhvindən gedir. Dinc əhali isə mənəvi-hüquqi normaların, vicdan və ləyaqətin, beynəlxalq konvensiya və razılaşmaların tələbilə silahlı münaqişələr zamanı toxunulmazlıq statusuna malikdir. Mülki əhali olan yerlər atəşə tutulmamalı, bombalanmamalıdır. İlk növbədə qoca, uşaq, qadınlar və bütün mülki insanların hərbi əməliyyatlar aparılan yerlərdən çıxması üçün təhlükəsiz dəhlizlər yaradılmalıdır. Ancaq şərəf və ləyaqətin nə olduğunu bilməyən ermənilər bütün bu qaydalara rəğmən Xocalıda dinc əhalini heç bir normal əqlə sığmayan vəhşiliklə qırdılar.

Xocalı şəhəri ətrafında qanlı olaylar, əslində 1992-ci ilin fevralından xeyli əvvəl başlamışdı. 7 mindən çox əhalisi olan, öz tarix və mədəniyyət abidələri ilə seçilən Xocalı şəhəri Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində strateji əhəmiyyətli ərazi kimi ermənilərin işğalçılıq planlarına mane olurdu. Xocalı Xankəndidən 12 kilometr şimal-şərqdə, Ağdam-Şuşa və Əsgəran-Xankəndi yollarının arasında yerləşirdi. Şəhərin əhəmiyyətini ararsən səbəblərdən biri də Dağlıq Qarabağın yeganə hava limanının məhz burada yerləşməsi idi. Buna görə Ermənistan silahlı qüvvələrinin əsas məqsədi Xocalıdan keçən Əsgəran-Xankəndi yoluna nəzarət etmək və Xocalıda yerləşən aeroportu ələ keçirmək idi.

Bununla əlaqədar, hələ faciədən 4 ay əv-

1991-ci ilin sonunda Qarabağın dağlıq hissəsindəki 30-dan çox yaşayış məntəqəsi, o cümlədən Tuğ, İmarət-Qərvənd, Sırxavənd, Meşəli, Cəmilli, Umudlu, Kərkicahan və digər strateji əhəmiyyətə malik azərbaycanlılar yaşayan kəndlər ermənilər tərəfindən yandırıldı, dağıdıldı və talan edildi.

Nəhayət, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə, həmin müdhiş gecə, erməni silahlı birləşmələri o dövrdə Dağlıq Qarabağın Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı sovet (MDB-yə tabe idi) rus alayının bilavasitə iştirakı ilə Xocalıya beş istiqamətdən hücum etdi (7 minlik şəhərdə o anda 3 minə yaxın adam qalmışdı). Azğınlaşmış ermənilər rus alayının canlı qüvvəsinin və çoxsaylı ağır texnikasının köməyi ilə Xocalı şəhərini yerlə-yeksan edib yandırdılar, əliyalın insanları xüsusi amansızlıqla qətlə yetirdilər. Təsəvvür edin bu insan qiyafəsinə girmiş iblislər qana nə dərəcədə susamışlar ki, bir gecənin ərzində 613 nəfəri öldürmüş, 487 nəfəri isə şikəst etmişlər. O nalə dolu, iztirablı gecə əsir düşən 1275 nəfər qoca, uşaq və qadın olmanın işgəncələrə, təhqirlərə məruz qalmışdır (onların 150-nin taleyi bu gün də məlum deyil). Qətlə yetirilənlərin 63-ü uşaq və ahıl, 106-sı qadındır. Bu hərbi-siyasi cinayət nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 26 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirmişdir. 56 nəfər diri-diri yandırılmış, qalanlarının üzvlərinin dərisi soyulmuş, başları kəsilmiş, körpələrin gözləri çıxarılmış, hamilə qadınların qarınları süngü ilə yarılmışdır. Sız bundan böyük qəddarlığı harada görmüsünüz, harada eşitmişiniz. Ən qədim tarixlərdə belə buna oxşar zülmkarlıq tapmaq olmaz. Bu cür vəhşilikləri ancaq ermənilər törədə bilər.

Bütün beynəlxalq hüquq normalarına zidd olaraq Ermənistan dövləti Dağlıq Qarabağı özünə birləşdirmək istəyir, bu yolda bütün cinayət və vəhşiliyə hazır olduqlarını nümayiş etdirirlər. XX əsrin faciəsi olan Xocalı soyqırımı bu aqressiv və cinayətkar erməni siyasətinin nəticəsidir. XX əsrin sonunda baş vermiş bu faciə təkcə Azərbaycan xalqına deyil, bütün insanlığa, bəşəriyyətə qarşı yönəlmiş ən ağır cinayətlərdən biridir. Xocalı soyqırımı əsrin Xatın, Xirosima, Naqasaki və Sonqmi kimi dəhşətli faciələri ilə bir sırada dayanır.

Xocalı soyqırımının beynəlxalq müstəvidə tanıtılması və erməni faşizminin ifşası ilə bağlı ilk praktik təşəbbüs ulu öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidlə tələbilə hakimiyyətə qayıdışından sonrakı dövrə təsadüf edir. Ümummilli lider ilk gündən Ermənistanın Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi soyqırımı və terror siyasətinin mahiyyətini, habelə